

BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QITUVCHILARINING IJODIY FAOLIYATINI
RIVOJLANTIRISHDA IJODIY FIKRLASHNING O‘RNI

Abduraxmonova Nigoraxon Akramali qizi

Qo‘qon Universiteti o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarida ijodiy fikrlash malakasini shakllantirish orqali rivojlanayotgan jamiyatda uchrashi mumkin bo‘lgan turli xil vaziyatlarda mustaqil ravishda mas‘uliyatli qarorlar qabul qila oladigan, ularning oqibatlarini bashorat qila oladigan, hamkorlik qilishga qodir, harakatchanlik, konstruktivlik bilan ajralib turadigan, tashabbuskor mutaxassislarni tayyorlash bo‘yicha atroflicha fikrlar bildirildi. Shuningdek yetuk mutaxassislarni tayyorlashda ularning ijodiy fikrlashi nechog‘li zarur ekanligi asoslab berilgan.*

Kalit so‘zlar: *ijodiy fikr, ijodiy tafakkur, fikrlash qobiliyati, fikr erkinligi.*

Mamlakatimiz taraqqiyoti, uning taqdiri, birinchi navbatda, ijodiy fikrlaydigan va o‘zining mustaqil qarashlariga ega bo‘lgan, ma‘naviy jihatdan barkamol, hozirgi zamon taraqqiyoti talablariga javob beradigan yoshlar qo‘lidadir. Shuning uchun mamlakatda amalga oshirilayotgan «Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi»ning bosh yo‘nalishi ijodiy fikrga ega bo‘lgan mutaxassis kadrlarni tayyorlashdan iborat. Ijodiy fikr ijodiy tafakkurning, ijodiy tafakkur esa ijodiylik tafakkurining muhim jihatini tashkil etadi. Ijodiylik tafakkuri keng ma‘noda: a) O‘zbekistonning istiqboli va istiqloli haqida qayg‘urish; b) o‘zining va o‘z xalqining, Vatanning qadr-qimmatini, or-nomusini anglab, uni himoya qilish; v) yuksak g‘oyalar, yangi fikriy kashfiyotlar, niyatlar og‘ushida mehnat qilib, iste‘dodini, bor imkoniyatini, kerak bo‘lsa, jonini el-yurt istiqboliga baxshida etishdir.

Ijodiy fikr ijtimoiy hodisa bo‘lib, u shaxsning sotsiodinamik holati, ya‘ni yoshi, jinsi, etnik birlikka mansubligi, ma‘lum bir sivilizatsion-sotsiopsixologik arxipga aloqadorligi, mamlakatda hukm surayotgan siyosiy tizim, mafkura, oila, ijtimoiy muhitning tabiati hamda intilishi, maqsadi va ichki ma‘naviy intellektual energiyasi, tashqi ijtimoiy muhit ta‘siriga qarshi tura olish immuniteti bilan bog‘liqdir. Shundan kelib chiqqan holda, bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining ijodiy fikri va ularning fikrlashini ko‘rib chiqar ekanmiz, birinchi navbatda, biz mazkur hodisaning quyidagi jihatlariga ahamiyat bermog‘imiz lozim:

1. Biror predmet, voqea-hodisa, jarayonni mustaqil idrok etish.

2. Biror predmet, voqea-hodisa va jarayonga o‘zida mavjud bo‘lgan intellektual potentsiallarga asoslangan holda baho bera olish.

3.O'qituvchining hayotiy tajribalari, o'qib o'rgangan bilimlari hamda kuzatuvlari natijasida erishgan malakasiga ko'ra o'zini, atrof-muhitni, ishtirok qilayotgan o'quv-mehnat jarayonini o'zgartirishga oid o'z qarashlarini va takliflarini ilgari surish.

4.O'qituvchining badiiy, tarixiy adabiyotlarni o'zlashtirishi va shu asosda shakllangan sodda ilmiy-fantaziyasiga muvofiq kelajak to'g'risidagi fikrlari, rejalari va ularni amalga oshirish bilan bog'liq bo'lgan amaliyotlar majmuasi to'g'risidagi mulohazalari uning tarkibiy qismini tashkil etadi. Ijodiy fikrlash esa ijodiy fikrning harakatdagi holatidir, ya'ni shaxsning ma'lum bir predmet, voqea, hodisa, jarayonlarni o'zi egallagan bilimi, malakasi asosida taqqoslash, tahlil qilish, sodda fikrdan murakkab fikrlarga va ayni vaqtda murakkab fikrlardan sodda fikrlarga o'tish vaziyatlarida hamda mavjud ijtimoiy- tarixiy holatni hisobga olgan holda o'ziga xos mulohaza yuritishdir.

Fikrlash qobiliyati tafakkur jarayonining muhim jihatini tashkil qiladi. Biz sezgilar yordamida olingan ma'lumotlarni tafakkur jarayonida ishlab chiqib, narsa va hodisalarning mohiyati, ularning o'zaro bog'lanishi va taraqqiyotiga oid yangi bilimlar tizimiga ega bo'lamiz. Insonning aqlli, ongli bo'lishini ta'minlovchi tafakkur jarayoni tushuncha, hukm va xulosa kabilar orqali mavjud. Agar tushuncha ma'lum predmet va xulosalar xususiyatlarining umumiy hamda muhim belgilarini yaxlit holda ifodalasa, hukm predmet va hodisalar o'rtasidagi aloqa, munosabat jarayonini ifodalaydi. Tafakkurning muhim shakli bo'lgan xulosa yoki xulosa chiqarish ikki va undan ortiq predmetlar o'rtasidagi bog'lanish munosabatlarini anglatadi. Tafakkur yuqorida qayd qilingan asosiy shakllardan tashqari o'zining maxsus qonunlariga, uning to'g'riligini ta'minlovchi qoidalarga ham egadir. Bu qoidalarga rioya etilmasa, fikrlar to'g'ri bo'lmaydi. Demak, u voqelikni to'g'ri aks ettira olmaydi.

Ijodiy fikr va ijodiy fikrlash, bir tomondan, alohida olingan o'qituvchi shaxsi bilan bog'liq bo'lsa, ikkinchi tomondan, jamiyatning unga nisbatan bo'lgan talabi bilan ham uzviy bog'liqdir. O'qituvchining shaxsi haqida gapirganimizda boshlang'ich sinf o'qituvchisining modellashtirilgan shaxsini nazarda tutamiz. Ijodiy fikrlovchi o'qituvchi shaxsi takrorlanmas individualliklar majmuasidir. Shuning uchun ham biz mazkur masalaga hozirgi zamon psixologiyasi, pedagogikasi va ta'limning yangi pedagogik texnologiyasi nuqtai nazaridan yondashmog'imiz, o'qituvchi shaxsi to'g'risidagi umumiy modelni aniq individga yaqinlashtirmog'imiz lozim. Bu o'rinda mustaqil fikrlash malakasiga egalik qilish bir qator yondashuvlarni talab etadi.

Birinchiidan, o'qituvchilarning nihoyatda keng axborot olamiga kirib borishini ta'minlashdir. Bunda, albatta, maktablarning moddiy-texnikaviy va informatsion qurilmalar bilan ta'minlanishi muhim o'rin tutadi.

Ikkinchiidan, o'qituvchilarning o'z ona tillarini va ayni vaqtda, xorijiy tillarni mukammal bilishi va tillardagi axborot mazmunini solishtira olishi, chog'ishtirma induktiv xulosalar chiqarishi.

Uchinidan, axborotlarni to'plash, qayta ishlashda o'qituvchining ma'lum bir tamoyillarga asoslanishi hamda dunyoqarash madaniyatiga ega bo'lishi.

To'rtinchidan, fikrlar tahlilini amalga oshirishda zarur bo'lgan sodda tushunchalarning aniq mohiyatiga egalik qilishi va ulardan omilkorlik bilan foydalana bilish malakasi talab qilinadi. Mazkur yondashuvlar negizida o'qituvchi shaxsining tilga bo'lgan munosabati va undan foydalana olish malakasi, nutqni tahlil qilish madaniyati kabilar muhim o'rin egallaydi.

Xulosa qilib aytganda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ijodiy fikr, fikr erkinligi, ijodiy tafakkurni shakllantirish bilan birgalikda mazkur jarayonga baho berishda, dolzarbligini alohida ta'kidlashimizda muhim o'rinni, birinchidan, uning mamlakatimizning bugungi kuni va istiqboli uchun benihoya zarur ekanligini, ikkinchi tomondan esa, unga kompleks yondashish kerak ekanligini tushunishimiz zarur. Bu o'rinda hozirgi zamon fani metodologiyasining muhim tamoyili bo'lgan fanlar integratsiyasi omilidan keng foydalanish kerak. Shundagina, bir tomondan, ijodiy fikr, tafakkur erkinligini shakllantirish uchun keng imkoniyatlar tug'iladi, ikkinchi tomondan, ijodiy fikrni amalga oshirish imkoniyatlari kengayadi, uchinchi tomondan, fikr erkinligini kuzatish, o'rganish, tahlil qilish usullarini takomillashtirish mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Abduraxmonova N.A. "THE USE OF NATIONAL HANDICRAFTS IN THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS" Qo'qon universiteti, 2021-yil,- T: «Innovatsion rivojlanish nashryoti», 2021. 156-b 152-153-betlar DOI: <https://doi.org/10.54613/001089>

2. Shahnoza, I., & Ikromjonovna, J. S. (2023). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining dunyoqarashini shakllantirishda ertaklarning o'rni. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 806-808.

3. Ikromjonovna, J. S. (2023). Boshlang 'ich sinflarga ta'lim berish jarayonida zamonaviy metod va vositalarning ahamiyati. qo 'qon universiteti xabarnomasi, 581-583.

4. Z.K.Kalendarova. PRIMARY EDUCATION - THE FOUNDATION OF GENERAL SECONDARY AND HIGHER EDUCATION Kokand University "Education" Senior Lecturer of the Departmen. International Conference on Humanity, Education and Science London U.K December 15 th 2021 conferencezone.org . 330-332.

5. Parpiyev Odiljon Olimovich. (2023). RIVOJLANISH VOSITASI SIFATIDA TRIZ TEXNOLOGIYASINING XUSUSIYATLARI . ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 24(1), 17–20. Retrieved from <https://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/7877>

6. Mirzaliyevna, S. Z. (2023). BOSHLANG 'ICH SINFI O 'QUVCHILARINI IJODKORLIKKA O 'RGATISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH METODIKASI (O 'QISH VA ONA TILI O 'QISH SAVODXONLIGI DARSLARI MISOLIDA". Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(6), 598-603.

7. O'tbosarovna I. Y. Improving the professional pedagogical preparation of students to interact with children's mechanisms //Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities. – 2022. – Т. 2. – №. 1.5 Pedagogical sciences.

8. Yo I. MULOQOT JARAYONIDA BOLA SHAXSINI RIJOVLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK JIHATLARI //Экономика и социум. – 2023. – №. 6-1 (109). – С. 165-169.

9. O'tbosarovna I. Y. Pedagogical opportunities for improving the readiness of students to interact with children //Confrencea. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 268-270.

10. Ирисбаева Ё. У. ТЕОРИЯ ДЕТСКОЙ ИГРЫ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ //Человек в современном мире: пространство и возможности для личностного роста. – 2023. – С. 26-32.

11. Ирисбаева Ё. У. СВЯЗНАЯ РЕЧЬ-ГЛАВНОЕ ДОСТИЖЕНИЕ В РЕЧЕВОМ РАЗВИТИИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА //Экономика и социум. – 2021. – №. 10 (89). – С. 695-698.

12. Musaev A. TECHNOLOGIES FOR ORGANIZING INDEPENDENT EDUCATION OF STUDENTS IN A DIGITAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT //International Bulletin of Applied Science and Technology. – 2023. – Т. 3. – №. 1. – С. 146-149.

13. Musaev A. TECHNOLOGIES FOR ORGANIZING INDEPENDENT EDUCATION OF STUDENTS IN A DIGITAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT //International Bulletin of Applied Science and Technology. – 2023. – Т. 3. – №. 1. – С. 146-149.

14. Мусаев А. Ш. РАҚАМЛИ ТАЪЛИМ МУҲИТИДА МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМНИ ДАСТУРИЙ ВОСИТАЛАР АСОСИДА ТАШКИЛ ЭТИШ //E Conference Zone. – 2022. – С. 125-128.

15. Мусаев А. Ш. ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА КОМПЕТЕНТЛИ МУТАХАССИС ТАЙЁРЛАШДА МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМНИНГ ЎЗИГА ХОС ҲУСУСИЯТЛАРИ //E Conference Zone. – 2022. – С. 115-117.

